

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. VIII. An secundum sui quisque ingenii docendus sit naturam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

velim: sic ediscere electos ex orationibus vel historiis, aliove quo genere dignorum ea cura voluminum locos, multo magis suadeam. Nam & exercebitur acrius memoria, aliena complectendo, quam sua: & qui erunt in difficiliore hujus generis labore versati, sine molestia, quæ ipsi composuerunt, jam familiarius animo suo affigent, & assuescent optimis, semperque habebunt intra se, quod imitentur: etiam non sentientes, formam orationis illam quam mente penitus acceperint, expriment. ¹ Abundabunt autem copia verborum optimorum, & compositione, ac figuris jam non quæsitis, sed sponte & ex reposito velut thesauro se offerentibus. ² Accedit his & jucunda in sermone bene à quoque dictorum relatio, & in causis utilis. Nam & plus auctoritatis afferunt ea quæ non præsentis gratia litis sunt comparata, & laudem sæpe majorem, quam si nostra sint, conciliant. Aliquando tamen permittendum, quæ ipsi scripserint, dicere, ut laboris sui fructum etiam ex illa quæ maxime petitur laude, plurimum capiant. Verum id quoque tum fieri oportebit, cum aliquid commodius elimaverint: ut eo velut præmio studii sui donentur, ac se meruisse ut dicerent, gaudeant.

¹ *Abundabunt autem.] Elocutio aut in simplicibus est verbis aut in compositis. simplicia, aut propria sunt, aut tropo mutata, aut figura exornata: composita, collocata & numerosa. his omnibus*

generibus, abundabit ediscendo locos electos. *Idem.*

² *Accedit his.] Fab. lib. 5. aliorum dicta auctoritatem exempli & testimonii habere dixit. huc etiam pertinent Chrie. Idem.*

C A P. VIII.

An secundum sui quisque ingenii docendus sit naturam.

Virtus præceptoris haberi solet, nec immerito diligenter in iis quos erudiendos susceperit, notare discrimina

Hoc caput de natura est, in qua tantquam fundamento ars nititur. itaque Fab. docet optimam cuiusque naturam esse præceptis & exercitatione au-

gendam: si quid desit naturæ, studio diligenti esse supplendum: si quid refragetur, esse emendandum. *Turnebus.*

¹ *Quam*

mina ingeniorum, & quo quemque natura maxime ferat scire. Nam est in hoc incredibilis quædam varietas: *nec pauciores animorum pene ¹quam corporum formæ.* Quod intelligi etiam ex ipsis ²oratoribus potest, qui tantum inter se distant genere, ut nemo sit alteri similis: quamvis plurimi se ad eorum quos probabant, imitationem composuerint. ³Utile deinde plerisque visum est ita quenque instituire, ut propria naturæ bona doctrina foverent, & in id potissimum ingenia quo tenderent, adjuvarentur: ut si quis palæstræ peritus, cum in aliquod plenum pueris gymnasium venerit, expertus eorum omnimodo corpus, animumque, discernat cui quisque certamini sit præparandus: ita præceptorem eloquentiæ, cum sagaciter fuerit intuitus, cujus ingenium presso limatoque genere dicendi, cujus acri, gravi, dulci, aspero, nitido, urbano, maxime gaudeat; ita se commodaturum singulis, ut in eo quo quisque eminet, provehatur: quod & adjuta cura natura magis evalescat: & qui in diversa ducatur, nec in iis quibus minus aptus est, satis possit efficere: & ea in quæ natus videtur, deferendo faciat infirmiora. ⁴Quod mihi (libera enim vel contra receptas persuasiones rationem sequenti, sententia est) in parte verum videtur. Nam proprietates ingeniorum dispicere prorsus necessarium est. In his quoque certum studiorum facere delectum nemo dissuaserit. ⁵Namque erit alius historiæ magis idoneus, alius ⁶compositus ad carmen, alius utilis

¹ *Quam corporum formæ.*] Plinius lib. 7. ait, in tanta hominum multitudine vix duo reperiri corpora indiscretæ figuræ. quanquam idem similitudines corporum indiscretas quodam cap. 1. 7. persequitur. *Idem.*

² *Oratoribus.*] Cicer. de opt. dicendi genere, & de clar. oratoribus.

³ *Utile.*] Cicer. in Bruto & 1. de Offic.

⁴ *Quod mihi.*] Sententiam suam Fabius, ut inusitatam, præmunitione te-

git, ac superiorum opinionem partim probat, partim improbat. *Turneb.*

⁵ *Namque erit alius.*] Putat Fabius ex naturali ingenii propensione studia esse deligenda. sic Isocrates Ephoro & Theopompo suavit ut se ad historiam scribendam conferrent, quod à forensibus causis abhorrentes illuc vergerent. *Idem.*

⁶ *Compositus ad carmen.*] Ut Ovidius, qui semper à causis agendis abhorruit. nam *quicquid tentabat dicere, versus erat.* *Idem.*

utilis studio juris, ut nonnulli rus fortasse mittendi. ¹ Sic discernet hæc dicendi magister, quo modo ² palæstricus ille cursorem faciet, aut ³ pugilem, aut luctatorem, aliudve quid ex iis quæ sunt ⁴ sacrorum certaminum. ⁵ Verum ei qui foro destinabitur, non in unam partem aliquam, sed in omnia quæ sunt ejus operis, etiam si qua difficiliora discenti videbuntur, elaborandum est. Nam & omnino supervacua erat doctrina, si natura sufficeret. ⁶ An si quis ingenio corruptus ac tumidus, ut plerique sunt, inciderit, in hoc eum ire patiemur: aridum atque jejunum non alemus, & quasi vestiemus. Nam si quædam detrahere necessarium est, cur non sit adjicere concessum? ⁷ Neque ego contra naturam pugno. Non enim deserendum id bonum, siquod ingenitum est, existimo, sed augendum, addendumque quod cessat. An vero clarissimus ille ⁸ præceptor Isocrates, quem non magis libri bene dixisse, quam discipuli bene docuisse testantur, cum de Ephoro atque Theopompo sic judicaret, ⁹ ut alteri frenis, alteri calcaribus opus esse diceret: aut in illo lentiore tarditatem, aut in hoc pene præcipiti concitationem adjuvandam docendo existimavit, cum alterum alterius natura miscendum arbitraretur? Imbecillis tamen ingeniis fane sic obsequendum sit, ut tantum in

¹ Sic.] De his Aristotel. lib. 1. Rhet. & Cælius lib. 7. cap. 51. Antiquit.

² Palæstricus.] Id est, gymnastes. Nam palæstram gymnasium dixerunt. Sunt autem gymnica agonismata, stadium, πένταθλον, δίαυλον, δολιχός, ὀπλίτης. Camerar.

³ Pugilem.] Pugil appellatur, qui cæstibus aut pugnis decertat. Turneb.

⁴ Sacrorum certaminum.] Quatuor sunt certamina sacra Græciæ, Nemea, Olympia, Isthmia, Pythia: in quibus omne genus exercitationis fiebat. Idem.

⁵ Verum ei.] Enstasi posteriorem partem inficiatur, aitque si quid naturæ deest, illud addendum: siquid parvum inest, auferendum. Idem.

⁶ An si quis.] Ante artis cognitionem subesse oportet naturæ sælicitatem, & studii assiduitatem: in quibus si quid peccabitur, arte erit emendandum. Idem.

⁷ Neque ego.] Hac occupatione respondet ultimæ rationi eorum qui fovendum duntaxat unumquemque putabant in eo studio cui aptus esset. Idem.

⁸ Præceptor Isocrates.] Cic. 3. de Orator.

⁹ Ut alteri frenis.] Exemplo ab Isocratis dogmate sumpto, dogma suum Fabius ruetur, quo significavit Ephorum esse incitandum, Theopompum vero reprimendum. Quod idem iudicium fuit Platonis de Arist. & Xenocrate. Turneb.

¹ Natura.]

in id quo vocat natura, ducantur. Ita enim quod solum possunt, melius efficient. Si vero liberalior ¹ natura contigerit, & in qua merito ad spem oratoris simus aggressi, nulla dicendi virtus omittenda est. Nam licet sit aliquam in partem pronior ut necesse est, cæteris tamen non repugnabit, atque ea cura paria faciet iis in quibus eminebat: sicut ille (ne ab eodem exemplo recedamus) exercendi corpora peritus, non ² si docendum *pancratiasten* susceperit, pugno ferire vel calce tantum, aut nexus modo, atque in his certos aliquos docebit, sed omnia quæ sunt ejus certaminis. Erit qui ex his aliqua non possit? In id maxime quod poterit incumbet. Nam sunt hæc duo vitanda prorsus: *Unum* ne tentes quod effici non possit. *Alterum*, ne ab eo quod quis optime facit, in aliud cui minus est idoneus, transferas. At si fuerit qui docebitur, ille quem adolescentes senem vidimus, ³ Nicostratus, omnibus in eo docendi partibus similiter utetur: efficietque illum, qualis hic fuit, luctando pugnandoque (quorum utroque certamine iisdem diebus coronabatur) invictum. Et quanto id magis oratoris futuri magistro providendum erit? Non enim satis est dicere presse tantum, aut subtiliter, aut aspere: non magis quam ⁴ phonasco acutis tantum, aut mediis, aut gravibus sonis, aut horum etiam particulis excellere. Nam sicut ci-

thara,

¹ *Natura.*] Leg. materia.

² *Si docendum Pancratiasten.*] Eodem exemplo sæpius utitur, ut facili & imperitis etiam cognito. appellatur porro *Pancratiastes*, qui omni nixu corporis & contentione adversarium calce, pugnoque ferit, & nexibus illigat: quod genus exercitationis appellatur *Pancratiium*. Hermolaus tamen in Plinium *Pancratiasten* putat esse *Pentathlum*. Turnebus.

³ *Nicostratus.*] *Nicostratus*, ut meminit Pausanias, *Pancratiastes* fuit fortissimus, qui eodem sacro certamine victoriam & luctæ & pugilatus est adeptus. *Idem. Nicostratus.*] *Nicostratus*

ὁ Πρωμῆστος ἢ Φρυγίας, Ifodoti filius, quem septimum ponit Pausanias in eorum numero, qui iisdem diebus vicerint *παγκράτιον καὶ πάλω*, Eliacōn primo. Hoc loco observabis interpretatum esse Fabium *παγκράτιον pugnam*. Quod certamen quale fuerit, paulo ante descripsit. Ne igitur dixeris pugiles *τῶν παγκρατίας*, qui sunt *πυκλῆ*. *Camerar.*

⁴ *Phonasco.*] *Phonascum* autem vocat magistrum vocalitatis, in qua mirum in modum elaborasse Græcos, intelligi etiam ex Ciceronis lib. potest de Oratore primo. *Camerar.*

thara, ita oratio perfecta non est, nisi ab imo ad summum omnibus intenta nervis consentiat.

C A P. IX.

De officio discipulorum.

10 **P**Lura de officiis docentium locutus, discipulos id unum interim moneo: ut praeceptores suos non minus quam ipsa studia ament: & parentes esse ¹ non quidem corporum sed mentium credant. Multum hæc pietas confert studio. nam ita & libenter audient, & dictis credent, & esse similes concupiscent: in ipsos denique cœtus scholarum læti & alacres convenient, emendati non irascentur, laudati gaudebunt. ut sint charissimi, studio merebuntur. Nam ut illorum officium est docere, sic horum præbere se dociles. alioqui neutrum sine altero sufficiet. ² Et sicut hominis ortus ex utroque gignentium confertur, & frustra sparseris semina, nisi illa præmollitus foverit sulcus: ita eloquentia coalescere nequit, ³ nisi sociata tradentis accipientisque concordia.

DIdascalicum opus docente constat & discente. cum igitur antea de officio præceptoris sit locutus, merito quod sit etiam discipulorum officium subdit. Estque totum hoc caput paræneticum. *Turneb.*

¹ *Non quidem corporum.*] Huc pertinet apophthegma *Alexandri*, qui Aristotelem ut parentem suspiciebat, à quo

accepisset bene vivere, cum à patre tantum vivere. *Idem.*

² *Et sicut.*] Confirmat parabola. *Idem.*

³ *Nisi sociata.*] Duo tantum à discipulis officia exigit Fabius, pietatem & observantiam erga præceptorem, & docilitatem. Ex his enim duobus cætera pendunt. *Idem.*

C A P. X.

De utilitate & ratione declamandi.

11 **I**N his primis operibus, quæ non ipsa parva sunt, sed majorum quasi membra atque partes, bene instituto, ac fatis

Methodus est compositionis, ab elementis ad ea quæ ex his conficiuntur. hic autem utilitatem declamationis docet, si modo similis erit causis

forensibus & deliberativis. & quosdam rhetoras reprehendit, qui monstrosa quædam themata à consuetudine causarum abhorrentia proponebant. *Turneb.*

¹ *Novissime*